

Οικονομικά + Οργανωτικά + Νομικά
Μοντέλα

Ελεύθερη/ Ανοιχτή Πρόσβαση στον Ακαδημαϊκό χώρο: στο σταυροδρόμι της πληροφορίας

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

14.04.08

Δρ. Πρόδρομος Τσιαβός
London School of Economic
Universitetet I Oslo
p.tsiavos@lse.ac.uk
tsiavosp@ifi.uio.no

[0] περί ελεύθερης πρόσβασης

[1] συμφωνημένα υπονοούμενα και
Πνευματικής Ιδιοκτησία

[2] ιδιαιτερότητες του ακαδημαϊκού/
ερευνητικού χώρου

[3] περιθώρια: προβλήματα, λύσεις και
εργαλεία

[4] συμπεράσματα

περί ελεύθερης πρόσβασης

[0]

περί ελεύθερης πρόσβασης

[0-1]

ελευθερία όπως...

...ελευθερία του λόγου

περί ελεύθερης πρόσβασης

[0-1]

ελευθερία όπως...

...ελευθερία του λόγου

Έλλειψη περιορισμών

- στη χρήση
- αναπαραγωγή
- μετατροπή

περί ελεύθερης πρόσβασης

[0-2]

Ελευθερία όπως...

...δωρεάν

...δωρεάν μπύρα

χρήση του έργου χωρίς
καταβολή χρηματικού
αντιτίμου

περί ελεύθερης πρόσβασης

[0-3]

Ελευθερία όπως...

...δωρεάν

...δωρεάν κουταβάκι

περί ελεύθερης πρόσβασης

[0-3]

ελευθερία όπως...

...δωρεάν

...δωρεάν κουταβάκι

το αποκτάς δωρεάν...

περί ελεύθερης πρόσβασης

[0-3]

ελευθερία όπως...

...δωρεάν

...δωρεάν κουταβάκι

το αποκτάς δωρεάν...

...το πληρώνεις για μια ζωή

Το ερώτημα:

Το ερώτημα:

γιατί

Το ερώτημα:

γιατί

ενώ

Το ερώτημα:

γιατί

ενώ

λέμε ότι θέλουμε ελεύθερη πρόσβαση όπως στην ελευθερία του λόγου

Το ερώτημα:

γιατί

ενώ

λέμε ότι θέλουμε ελεύθερη πρόσβαση όπως στην ελευθερία του λόγου

Το ερώτημα:

γιατί

ενώ

λέμε ότι θέλουμε ελεύθερη πρόσβαση όπως στην ελευθερία του λόγου

οι περισσότεροι πιστεύουν ότι θέλουμε ελεύθερη πρόσβαση όπως στη δωρεάν μπίρα

Το ερώτημα:

γιατί

ενώ

λέμε ότι θέλουμε ελεύθερη πρόσβαση όπως στην ελευθερία του λόγου

οι περισσότεροι πιστεύουν ότι θέλουμε ελεύθερη πρόσβαση όπως στη δωρεάν μπίρα

Το ερώτημα:

γιατί

ενώ

λέμε ότι θέλουμε ελεύθερη πρόσβαση όπως στην ελευθερία του λόγου

οι περισσότεροι πιστεύουν ότι θέλουμε ελεύθερη πρόσβαση όπως στη δωρεάν μπίρα

και

Το ερώτημα:

γιατί

ενώ

λέμε ότι θέλουμε ελεύθερη πρόσβαση όπως στην ελευθερία του λόγου

οι περισσότεροι πιστεύουν ότι θέλουμε ελεύθερη πρόσβαση όπως στη δωρεάν μπίρα

και

τελικά καταλήγουμε με ένα δωρεάν κουτάβακι;

Το ερώτημα:

γιατί

τελικά καταλήγουμε με ένα δωρεάν κουτάβακι;

Το ερώτημα:

γιατί

τελικά καταλήγουμε με ένα δωρεάν κουταβάκι;

και τί μπορούμε να κάνουμε γι'αυτό;

τα συμφωνημένα υπονοούμενα της Π.Ι.

[1]

Το παράδειγμα της κ. Δέσποινας Βανδή και του κ. Φοίβου

Κόστος

- παραγωγής
- διανομής
- επιχειρηματικός κίνδυνος
- κόστος εργασίας

Κόστος

- παραγωγής
- διανομής
- επιχειρηματικός κίνδυνος
- κόστος εργασίας

Ανάγκη για μεταφορά των πνευματικών δικαιωμάτων από το δημιουργό στην επιχειρηματική οντότητα που πραγματοποιεί αυτές τις λειτουργίες

Είσπραξη Δικαιωμάτων

- δημόσιας εκτέλεσης
- μηχανικής αναπαραγωγής
- δανεισμού

Ανάγκη για συλλογικής
διαχείριση αυτών των
δικαιωμάτων προκειμένου
να μειωθούν το κόστος
διαχείρισης

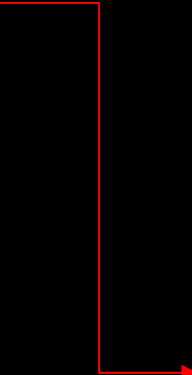
Ανάγκη για μεταφορά των
πνευματικών δικαιωμάτων
από το δημιουργό σε
οργανισμούς συλλογικής
διαχείρισης

Το αποτέλεσμα

- Εταιρική παραγωγή

και

- συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων

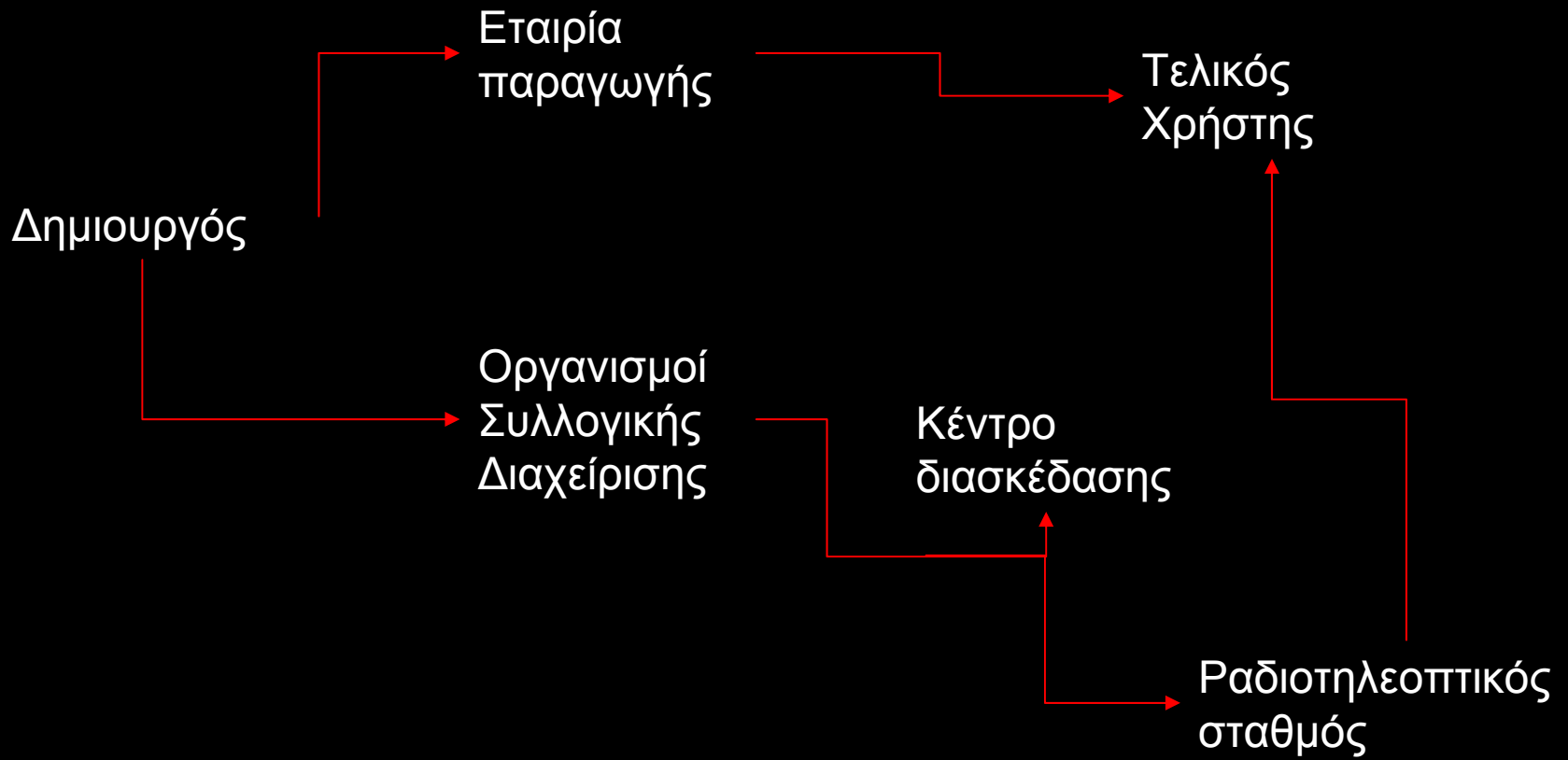

- Ο δημιουργός παραμένει δικαιούχος σχεδόν αποκλειστικά των Ηθικών δικαιωμάτων

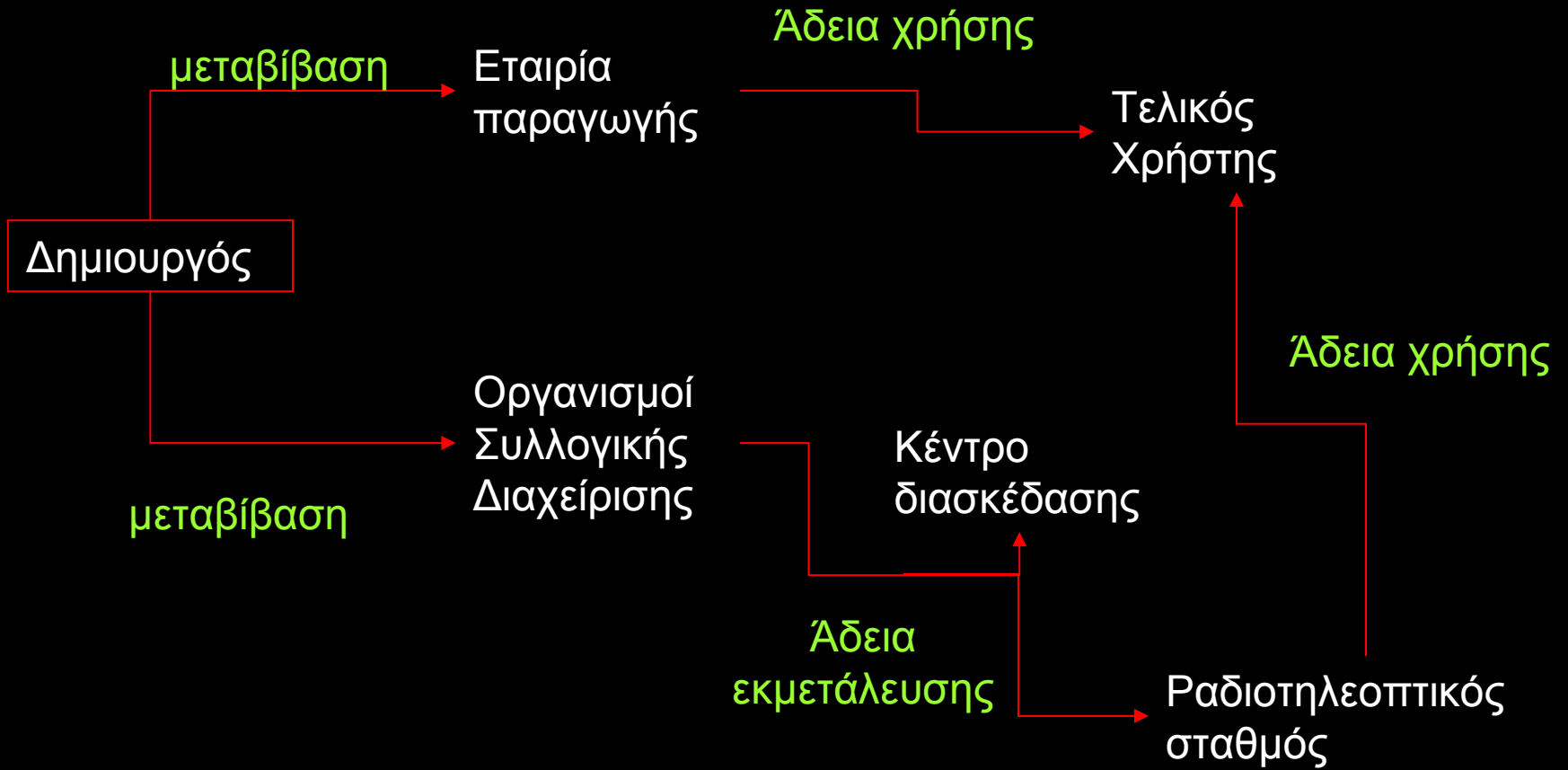
- Μετά από μία σειρά μεταβιβάσεων δικαιούχοι των δικαιωμάτων είναι οι

- εταιρείες παραγωγής
- εκδοτικοί οίκοι
- οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης

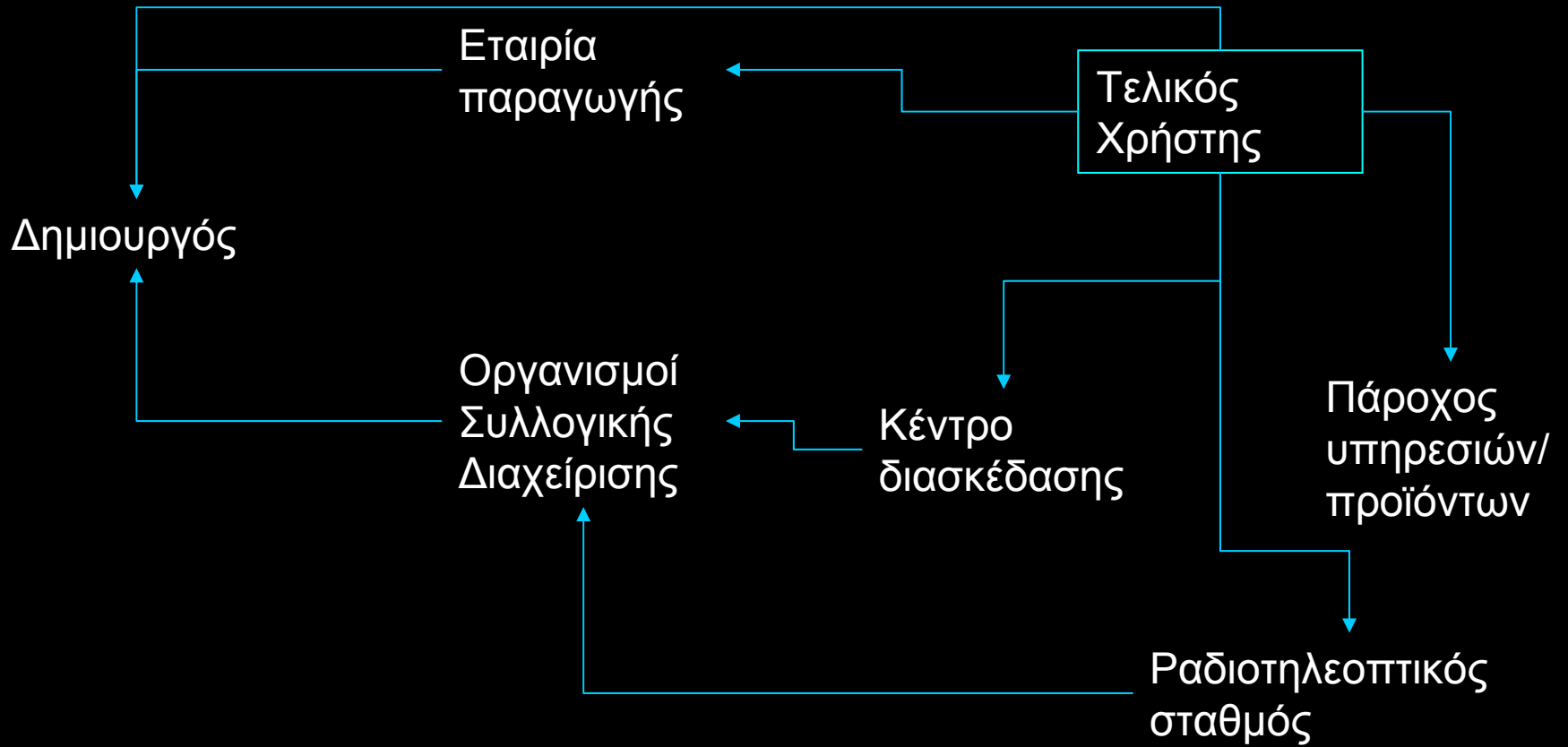
Ροές δικαιωμάτων

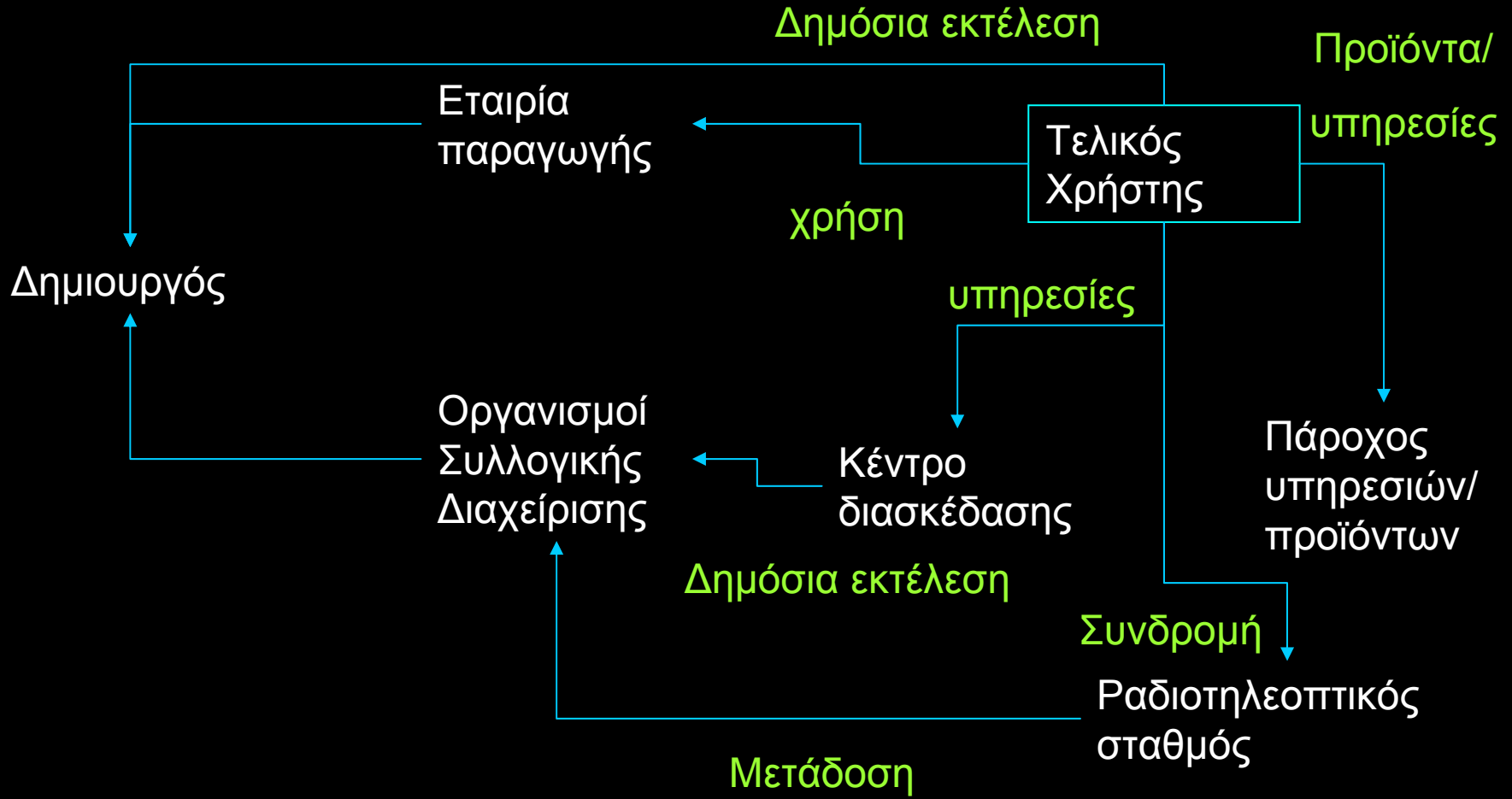
Ροές δικαιωμάτων

Ροές αξίας

Ροές αξίας

Συμφωνημένα υπονοούμενα

- τα δικαιώματα πηγάζουν από το δημιουργό αλλά με μια σειρά από τυποποιημένες συμφωνίες σπάνια παραμένουν σε αυτόν
- ο τελικός χρήστης χρηματοδοτεί τον δημιουργό αφού όλες οι ροές αξίας ξεκινούν από αυτόν
- ο δημιουργός αποδέχεται τη μεταβίβαση των δικαιωμάτων του προκειμένου να μην αναλάβει τον επιχειρηματικό κίνδυνο και το κόστος παραγωγής και διανομής
- δημιουργός και χρήστης είναι δύο διαφορετικά πρόσωπα

Λειτουργεί ο ακαδημαϊκός χώρος με τον ίδιο τρόπο;

[2]

Oxford Journals > Law > Int. Jnl. of Law and Info. Technology > Volume 13, Number 2 > Pp. 281-285

Previous Article | Next Article

Perform your original search, prodromos tsiavos oxford journal technology, in Int J Law Info Tech Search

International Journal of Law and Information Technology 2005 13(2):281-285; doi:10.1093/ijlit/ea1013

Review: Between Revolution and Governance: A Review of Xiudian Dai's The Digital Revolution and Governance

Prodromos Tsiavos

You have reached the most complete version of this article accessible without further authentication. More complete versions are available. [Link to article](#)

This Article

- Full Text (PDF)
- Alert me when this article is cited
- Alert me if a correction is posted

Services

- Email this article to a friend
- Similar articles in this journal
- Alert me to new issues of the journal
- Add to My Personal Archive
- Download to citation manager
- Request Permissions

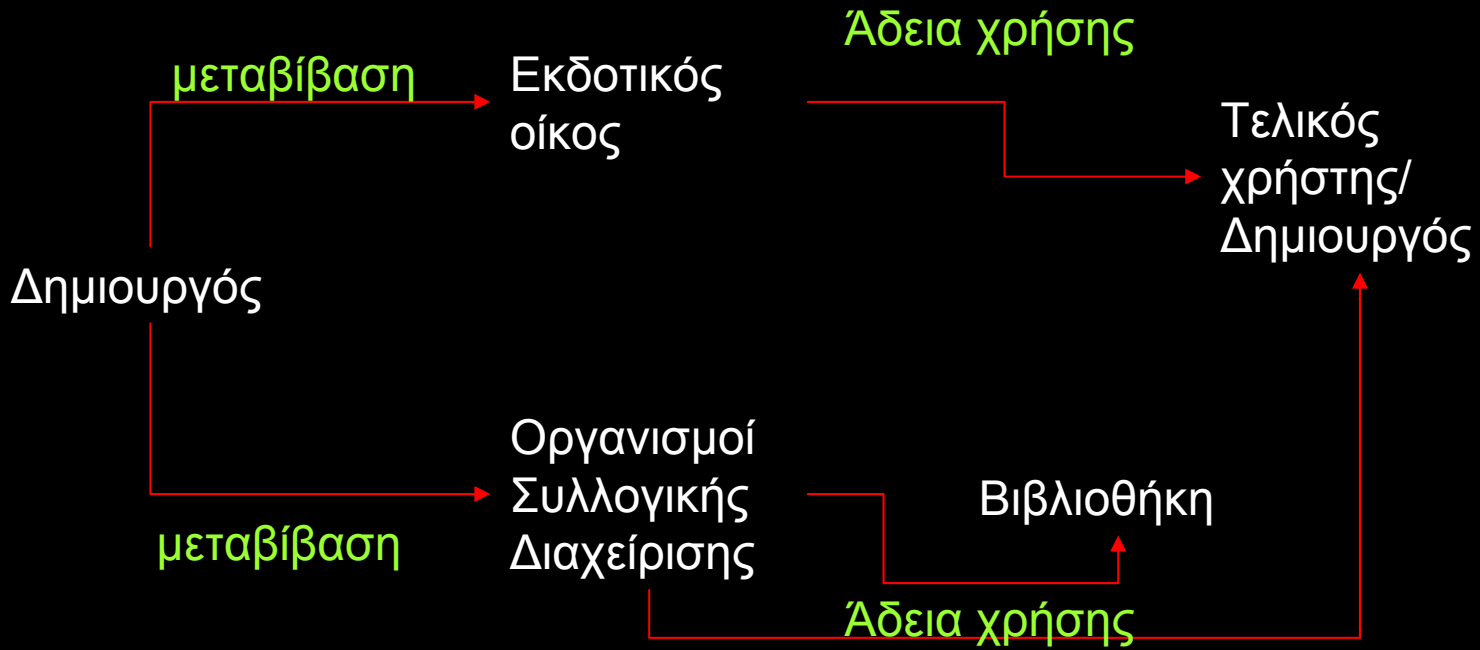
Google Scholar

- Articles by Tsiavos, P.
- Search for Related Content

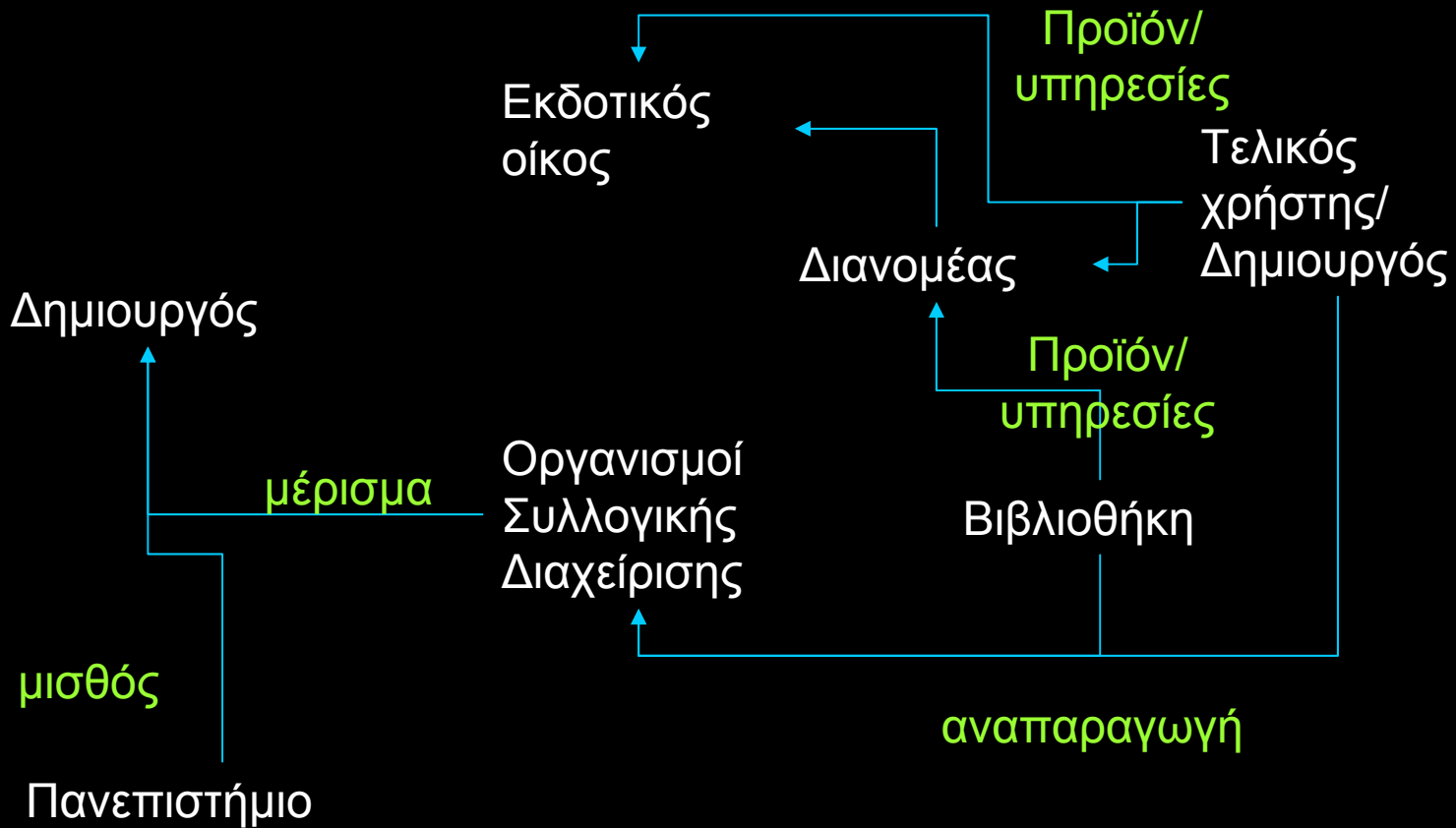
Social Bookmarking

CiteULike Connotea Delicio.us What's this?

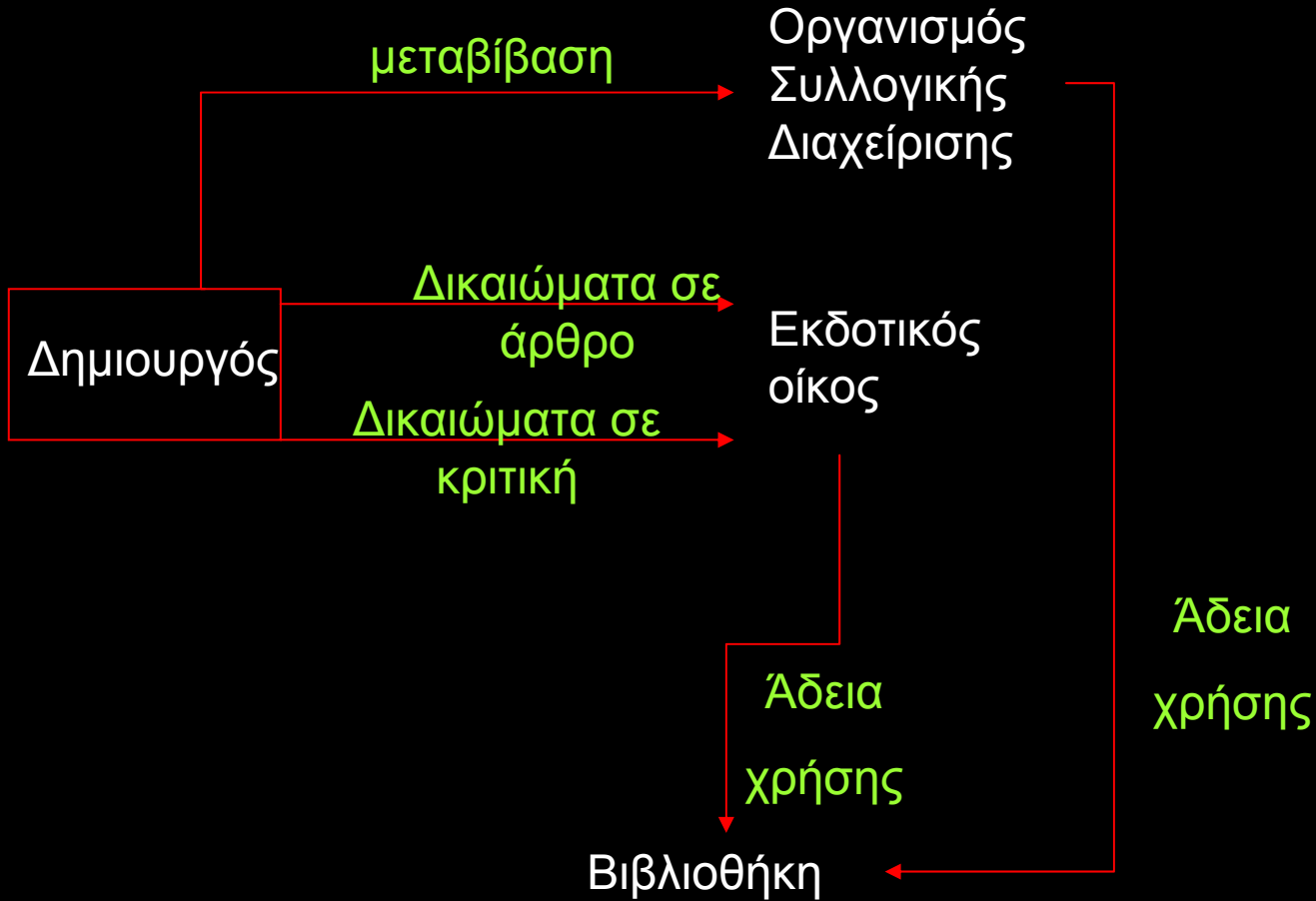
Ροές δικαιωμάτων

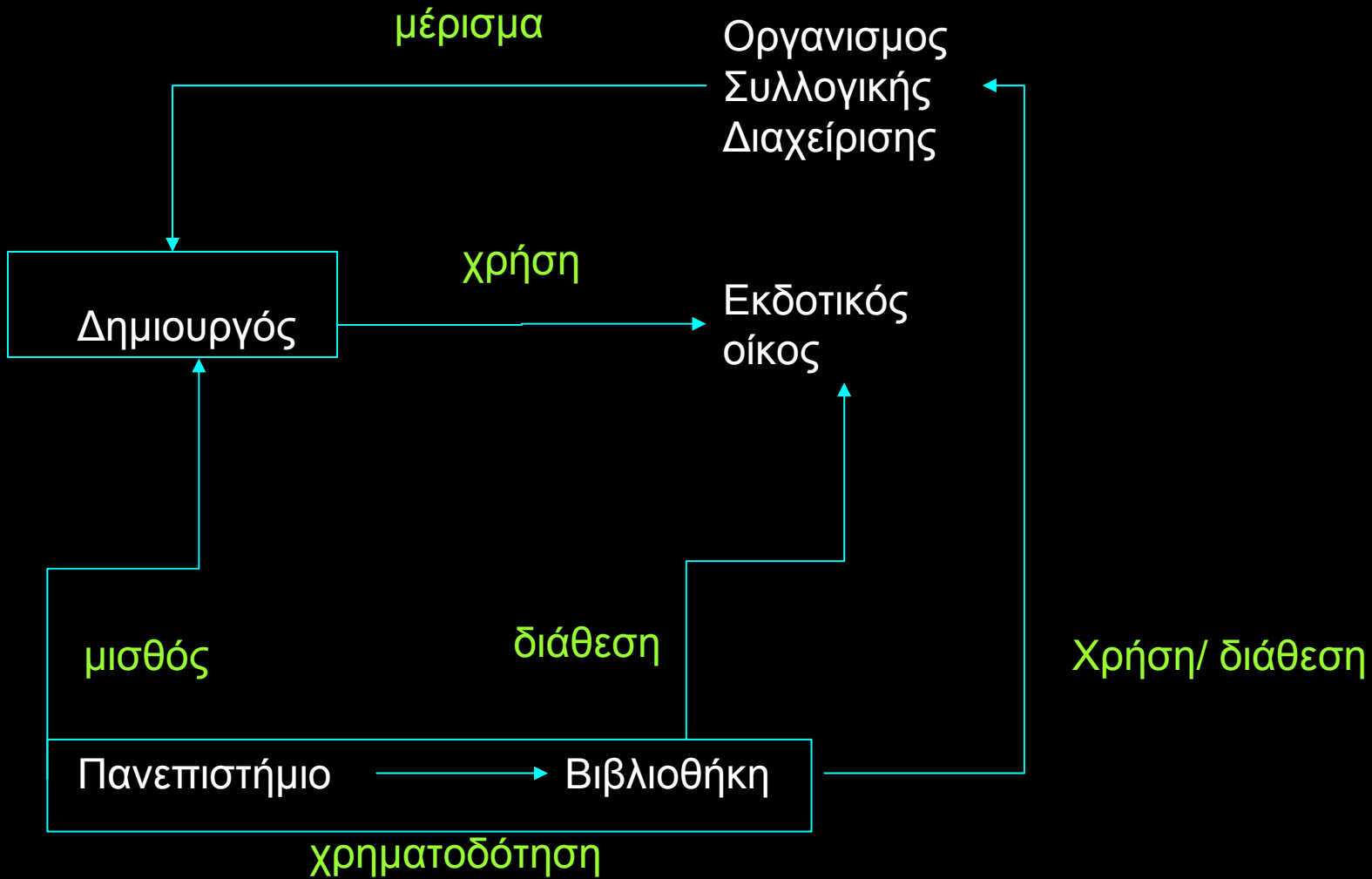
Ροές αξίας

Ροές Δικαιωμάτων

Ροές Αξίας

Κάποια συμπεράσματα

[A]

- Ο νόμος και οι μηχανισμοί μεταβίβασης των δικαιώματων είναι κοινοί στην παραγωγή ακαδημαϊκών και μη έργων
.....αλλά....
- Η ροές δικαιωμάτων και αξίας είναι διαφορετικές

Κάποια συμπεράσματα

[B]

- η δημιουργία καλλιτεχνικών έργων χρηματοδοτείται από το χρήστη τους που είναι διαφορετικός από το δημιουργό
- η δημιουργία ακαδημαϊκών έργων φαίνεται να είναι αυτοχρηματοδοτούμενη, αφού δεν υπάρχει ουσιαστική διάκριση ανάμεσα σε δημιουργό και χρήστη

Κάποια συμπεράσματα

- ο ακαδημαϊκός δημιουργός βρίσκεται στην παράδοξη θέση να πληρώνει για να έχει πρόσβαση στο έργο του
- το κόστος της ακαδημαϊκής δημιουργίας βαραίνει κυρίως το πανεπιστήμιο
- είτε στην περίπτωση που το πανεπιστήμιο λειτουργεί με όρους ελεύθερης αγοράς, είτε αξιολόγησης έχει κίνητρο να ενισχύει την παραγωγή δεδομένων και άρθρων

Κάποια συμπεράσματα

- η συνεισφορά των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης στη συνολική αποζημίωση είναι πολύ μικρή
- ο ρόλος/ συνεισφορά των εκδοτικών οίκων στην όλη διαδικασία πρέπει να αποσαφηνιστεί με δεδομένο ότι είναι μόνο δέκτες δικαιωμάτων και ρών αξίας

Κάποια συμπεράσματα

[E]

- με δεδομένη την ανάγκη για

(α) χρήση

(β) διασύνδεση

- δεδομένων και άρθρων:

[1] έχουμε ανάγκη για ελεύθερη πρόσβαση πρωτίστως ως έλλειψη περιορισμών στην πρωτογενή και δευτερογενή τους χρήση

[2] πρέπει να βρούμε τον τρόπο να καλύψουμε το κόστος για τα πανεπιστήμια και τις βιβλιοθήκες

- δεδομένα
- άρθρα
- εξαιρέσεις
- ορφανά και σύνθετα έργα

Ζητήματα διασύνδεσης I

- τόσο τα δεδομένα όσο και τα άρθρα έχουν αξία μόνο ως διασυνδεόμενα
- η διασύνδεση έχει τόση αξία όσο και το περιεχόμενο
- για να υπάρχει ελεύθερη διασύνδεση πρέπει να υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση
- για να υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση κάποιος πρέπει να πληρώσει για αυτήν
- είναι ανάγκη να μειώσουμε το κόστος για βιβλιοθήκες και πανεπιστήμια χωρίς να μειώσουμε την ποιότητα του παραγόμενου ακαδημαϊκού υλικού

Ζητήματα διασύνδεσης II

- το βασικό πρόβλημα με το υπάρχον σύστημα είναι ότι ο δημιουργός ως καταναλωτής του προϊόντος της εργασίας του αντιμετωπίζεται ως παθητικός χρήστης ενώ στην πραγματικότητα παραμένει πάντοτε δημιουργός και κατά συνέπεια βασικός του στόχος είναι η δευτερογενής χρήση και διασύνδεση του υλικού

Στόχοι παρέμβασης

- διεύρυνση των δικαιωμάτων χρήσης
- εκλογίκευση του κόστους για τον ακαδημαϊκό χώρο
- μείωση του διεκπεραιωτικού κόστους (transaction cost)

[A]

Άδειες ανοιχτού περιεχομένου:

- Creative Commons Attribution
  - CC Zero
  - Ελεύθερη και δωρεάν πρωτογενής και δευτερογενής χρήση του περιεχομένου με μόνη υποχρέωση την αναφορά στον αρχικό δημιουργό
1. Είναι η πλέον απλή και συμβατή με άλλες άδειες ανοιχτού περιεχομένου
  2. Υπάρχει ήδη στα Ελληνικά

Πρωτόκολλα:

- Science Commons protocol

[B1]

1. Πρόκειται για διαδικασίες που συνοδεύουν την άδεια και είναι χρήσιμες ως οδηγίες για τον τρόπο με τον οποίο αδειοδοτούνται διαφορετικές κατηγορίες υλικού (π.χ. δεδομένα/ βάσεις δεδομένων/ άρθρα)
2. Πρόκειται για επιπρόσθετες συμφωνίες κατά το στάδιο μεταβίβασης των δικαιωμάτων στον εκδοτικό οίκο που επιτρέπουν
  - (α) την κατάθεση σε ανοιχτά αποθετήρια
  - (β) την αδειοδότηση και όχι μεταβίβαση δικαιωμάτων

[B2]

- Έκφραση (μη νομικά δεσμευτικών) κανόνων της επιστημονικής κοινότητας σε μεταδεδομένα (Science Commons/ CC Zero)
- Χρήση ανοικτών και κοινών προτύπων μεταδεδομένων

Συλλογική διαπραγμάτευση και πανεπιστημιακές πολιτικές

- Το πανεπιστήμιο πρέπει να διαπραγματεύεται συλλογικά τις άδειες δημοσίευσης
- Είναι ανάγκη να απαιτείται ελεύθερη δημοσίευση των άρθρων/ δεδομένων είτε άμεσα είτε μετά από κάποιο χρονικό διάστημα
- Είναι ανάγκη οι πολιτικές αυτές να δίδονται έτοιμες και σε απλή γλώσσα στα μέλη Δ.Ε.Π.
- Τα παραδείγματα της συμφωνίας Max Planck/ Springer και των πολιτικών δημοσίευσης του Harvard ή του Cambridge

Δημιουργία θεσμικών εγγυήσεων για την ελεύθερη πρόσβαση στο ακαδημαϊκό υλικό:

- Είναι ανάγκη να υπάρχει συνάρτηση
  - (α) της πολιτικής ανοιχτής δημοσίευσης/ παράλληλης κατάθεσης με την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου
  - (β) της χρηματοδότησης από κρατικούς φορείς (π.χ. ΙΚΥ) και της δημοσίευσης άρθρων, δεδομένων και άλλου υλικού με άδειες ανοιχτού περιεχομένου

Κάποιος πρέπει να αναλάβει το κόστος της ελεύθερης πρόσβασης:

- Δημιουργία ειδικών εξαιρέσεων για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες
- Ανάλυση του κόστους των δικαιωμάτων δανεισμού/ αναπαραγωγής από το κράτος (Νορβηγικό μοντέλο)
- Πληρωμή όχι μόνο για απλή πρόσβαση αλλά για ανοιχτή πρόσβαση (Max Planck)
  - Ανάγκη για εθνική πολιτική ανοιχτής πρόσβασης και υπολογισμός του κόστους αυτής
  - Ανάγκη για οριοθέτηση του μοντέλου δωρεάν παιδείας (ανάληψη κόστους) ή ελεύθερης αγοράς (κάλυψη κόστους από τον δημιουργό ή το χρήστη)

[E]

Ορφανά έργα (Καναδικό μοντέλο/ Reichman – Boyle):

- Μετάβαση από κανόνες ιδιοκτησίας σε κανόνες ευθύνης
- Ελεύθερη δημοσίευση ορφανών έργων
- Απλοί κανόνες ειδοποίησης (notice and take-down)
- Αποδυνάμωση δικαιώματος και σύνδεση με καταχώρηση
- Χρήση σύντομης διαδικασίας Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών

[ΣΤ]

Επίπεδα παρέμβασης

Μακρο-επίπεδο

Εθνική πολιτική
για την ανοιχτή
πρόσβαση

Αλλαγές στο νόμο περί
πνευματικής ιδιοκτησίας
(εξαιρέσεις/ ορφανά έργα)

Μεσο-επίπεδο

Πανεπιστημιακές
πολιτικές
ανοιχτής
πρόσβασης

Σύνδεση
αξιολόγησης/
χρηματοδότησης
με ανοιχτή
πρόσβαση

Συλλογικές
διαπραγματεύσεις

Μικρο-επίπεδο

Υιοθέτηση
ανοιχτών αδειών

Οριοθέτηση
νομικά μη
δεσμευτικών
νορμών

Δημιουργία
κοινών/
διαλειτουργικών
προτύπων
μεταδεδομένων

Τρία απλά συμπεράσματα

[4]

Κόστος

[A]

Κάποιος θα πρέπει να πληρώσει για
το κουτάβι

Κόστος

[A]

- Η ελεύθερη πρόσβαση έχει κάποιο κόστος
- Θα μπορούσε να ήταν μικρότερο εάν
  - (α) το περιθώριο κέρδους των εκδοτών ήταν μικρότερο
  - (β) το πανεπιστήμιο επιτελούσε κάποιες από τις λειτουργίες τους
    - Έλεγχο ποιότητας
    - Διανομή
- όλες οι μεσο- και μακρο- παρεμβάσεις στοχεύουν σε αυτό τον επαναπροσδιορισμό του πανεπιστημίου
- είτε το κράτος είτε η αγορά πρέπει να αναλάβουν το κόστος που πάντοτε θα υπάρχει

Αυτενέργεια

[B]

- εάν δε φροντίσεις το κουτάβι σου κανείς δε θα το κάνει για εσένα

Αυτενέργεια

[B]

- Δημιουργία ενιαίας πανεπιστημιακής πολιτικής για την ανοιχτή πρόσβαση (διαδικασίες, πρότυπα συμφωνιών)
- Μεταφορά της άδειας CC Zero στο Ελληνικό Δίκαιο και των πρωτοκόλλων Science Commons στα Ελληνικά
- Δημιουργία ανοιχτών κοινών προτύπων μεταδεδομένων

Ενιαία και διαφανής πολιτική για την Πνευματική ιδιοκτησία

- το θέλουμε αυτό το κουτάβι;

Ενιαία και διαφανής πολιτική για την Πνευματική ιδιοκτησία

- Η ελεύθερη πρόσβαση είναι απαραίτητη για την έρευνα
- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ξεκάθαρη πολιτική υπέρ της ελεύθερης πρόσβασης στον ακαδημαϊκό χώρο
- Τα σημαντικότερα πανεπιστημιακά ιδρύματα στον κόσμο ακολουθούν αυτό το μοντέλο
- Εμείς είμαστε διατεθειμένοι να αναλάβουμε το κόστος του;

[ερωτήσεις]

Creative Commons
England and Wales

The London School of
Economics

Houghton Street

London WC2A 2AE

United Kingdom

University of Oslo

Department of
Informatics

PO Box 1080 Blindern

N-0316 Oslo

Norway

[ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ]

Dr. Prodromos Tsiavos

Post-doctoral Fellow

CC England and Wales legal project co-lead

p.tsiavos@lse.ac.uk

tsiavosp@ifi.uio.no

